

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ & ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ‘ΑΛΛΑ’

Ο J.D. Denniston στην ανάλυση που έχει κάνει γύρω από την πολύμορφη συντακτική και λογική χρήση του συνδέσμου ‘άλλά’, έχει διαπιστώσει αρκετά σημαντικά και άκρως ενδιαφέροντα στοιχεία, τα οποία δείχνουν την ιδιαίτερη και κατά περίπτωση χρήση του συνδέσμου ‘άλλά’. Μπορεί να είναι ένας ‘αντιθετικός’ σύνδεσμος, όμως όπως θα δούμε, ανάλογα με την χρήση του σε επί μέρους εκφράσεις και συντάξεις έχει και μια ξεχωριστή σημασία. Οι κατηγορίες στις οποίες επιμερίζεται η συντακτική χρήση του συνδέσμου αυτού είναι πολλές και αρκετά λεπτές στις μεταξύ τους διαφορές.

(I) Ο «Αλλά» ΩΣ ΑΝΤΙΘΕΤΙΚΟΣ

(I,1): «Αντιθετικός - Απορριπτικός»: Ο ‘άλλά’ αντιθέτει και απορρίπτει κάθε προηγούμενη σκέψη ως ‘ψευδή’, και εισάγει στην θέση της μια νέα και αληθή. Στην κατηγορία αυτήν ο «Αλλά» επιμερίζεται ως εξής:

(I,1,i) Στην κατηγορία αυτήν ενδέχεται να είναι αρνητική: είτε (α) η πρόταση του ‘άλλά, είτε (β) η προηγούμενη:

(α): με άρνηση στην πρόταση του ‘άλλά’:

«ἐκεῖθεν ἀλλ’ οὐκ ἐνθένδε ἤρπασθη, Πλ. Φαῖδ. 229d *από εκεί αλλά όχι από εδώ αρπάχτηκε αυτή*
 «ἐκ γὰρ τούτων εἶναι τὸ πείθειν ἀλλ’ οὐκ ἐκ τῆς ἀληθείας, ὁ.π. 260a *από αυτά λοιπόν εδώ τα πράγματα προέρχεται η πειθώ αλλά όχι από την ίδια την αλήθεια*
 «καὶ ταῦτα πάντα γέγονε διὰ τὴν ἡμετέραν ἄνοιαν, ἀλλ’ οὐ διὰ τὴν ἐκείνου δύναμιν, Ἰσοκ. 4,137 *και όλα αυτά έγιναν εξ αιτίας την δικής μας ανοησίας, αλλά όχι εξ αιτίας της ισχύος εκείνου*»

(β): με άρνηση στην πρόταση που προηγείται του ‘άλλά’:

«οὔτοι συνέχθην, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν, Σοφ. Ἀντ.523 *όχι για να μισώ, αλλά για να αγαπώ ήρθα στον κόσμο*
 «οὐ περὶ δόξης...πολεμοῦσι, ἀλλ’ ἀναστάσεως τῆς πατρίδος, Δημ.1,5 *δεν πολεμοῦν για την υστεροφημία, αλλά για την αναγέννηση της πατρίδας*»

(I,1,ii) Εδώ απαντούν οι εκφράσεις ‘άλλά οὐ’ vs ‘καὶ οὐ’: Πολλές φορές εναλλάσσονται οι εκφράσεις αυτές σε διάφορες προτάσεις, διότι η σημασία τους δεν είναι σε καμία περίπτωση ίδια. Στα ν.ε. έχουμε τις ακριβώς αντίστοιχες ‘αλλά δεν’ vs ‘και δεν’ με διαφορετική όμως σημασία. Δείτε δυο παραδείγματα στα ν.ε.:

(α) θα πάρω αυτό, αλλά όχι εκείνο

(β) θα πάρω αυτό και όχι εκείνο

Στην πρόταση (α) βάζοντας μετά το ‘θα πάρω αυτό’, το ‘αλλά όχι εκείνο’ δηλώνω ότι οι επιλογές μου είναι ανάμεσα στο ‘θα πάρω’ και ‘δεν θα <πάρω>’.

Στην πρόταση (β) βάζοντας μετά το ‘θα πάρω αυτό’, το ‘και όχι εκείνο’, δηλώνω ότι οι επιλογές μου είναι ανάμεσα στο ‘αυτό’ και ‘όχι εκείνο’, που σημαίνει ότι εδώ τώρα θα ‘θα πάρω κάτι από τα δύο’ οπωσδήποτε.

«καὶ σκεπτέον καὶ οὐκ ἀποκνητέον, Πλ. Πολιτεία 372a *και πρέπει να σκεφτούμε και να μη αδιαφορήσουμε*»: Εδώ ο Σωκράτης βάζει τον εαυτό του και τον συνομιλητή του απέναντι στην υποχρέωση να επιλέξουν ή το «σκέπτεσθαι» ή το «ἀποκνεῖσθαι», πράγμα που σημαίνει ότι είναι υποχρεωμένοι να κάνουν κάτι από τα δυο αυτά. Αν όμως υπήρχε στην θέση του «καὶ οὐκ» ο «αλλά οὐ», τό-

τε το νόημα θα ήταν διαφορετικό και θα σήμαινε ότι οι επιλογές τους θα ήταν ανάμεσα στο «πρέπει» ή «δεν πρέπει».

«γνωτὰ κοῦκ ἄγνωτὰ μοι / προσήλθεθ' ἰμείροντες, Σοφ. Ο.Τ.58 *πράγματα γνωστά και όχι άγνωστα σε μένα ήρθατε και με παρακαλείτε*. Ομοίως και εδώ η επιλογή γίνεται ανάμεσα στο «γνωστά» ή «άγνωστα», ενώ αν υπήρχε ο «αλλά οὐ» η επιλογή θα ήταν ανάμεσα στο «ήρθατε...» ή «δεν ήρθατε...».

(I,1,iii) Εδώ βρίσκουμε την γνωστή έκφραση: 'οὐ μόνον...ἀλλά <καί>, όπου η παρουσία του 'καί' μετά τον 'ἀλλά' είναι ζήτημα επιλογής του ομιλητή, το νόημα όμως παραμένει το ίδιο. Η έκφραση αυτή απαντά με τις σημασίες:

(a): «όχι μόνο....αλλά <και> κάτι άλλο ακόμη»

«κού μόνον βουλευματα, / ἀλλ' ἔργα δρώμενα, Σοφ. Φιλ.556 *και όχι μόνο αποφάσεις, αλλά ακόμη και πράξεις που πραγματοποιούνται*»

«ίμάτιον ἡμφίεσαι οὐ μόνον φαῦλον, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ θέρους τε καὶ χειμῶνος, Ξεν. Ἀπ.ι,6,2 *φοράς ένα μανδύα που όχι μόνο είναι παλιός και φτηνός, αλλά επίσης είναι ο ίδιος και το καλοκαίρι και το χειμώνα*».

(b): η παρουσία του «αλλά» σημαίνει «κανείς άλλος/τίποτε άλλο....παρά αυτός / αυτό..»

«ἔπαισε δ' αὐτόχειρ νιν οὔτις, ἀλλ' ἐγὼ τλάμων, Σοφ. Ο.Τ. 1331 *κανείς με τα χέρια του δεν μου χτύπησε τα μάτια μου, παρά εγώ ο ίδιος ο δυστυχής*»

«οὔ τι μοι αἴτιος ἄλλος, / ἀλλὰ τοκῆς δύω, Ὅδ.8,310/1 *δεν ευθύνεται κανείς άλλος για μένα, παρά μόνο οι δυο γονείς μου*»

(c): ο «αλλά» υποκαθιστά τον συγκριτικό «ἢ»

«καὶ ἔστιν πόλεμος οὐχ ὅπλων τὸ πλεον, ἀλλὰ δαπάνης, Θουκ.Ι,83,2 *και ο πόλεμος γίνεται περισσότερο με τα όπλα, παρά με χρηματικές δαπάνες*»

«τὸν τάφον ἐπισημότατον, οὐκ ἐν ᾧ κεῖνται μᾶλλον, ἀλλ' ἐν ᾧ ἡ δόξα...Θουκ.ΙΙ,432, *και έχουν ένα μνήμα ιδιαίτερος επιφανές, όχι τόσο στο μέρος όπου έχουν ταφεί, παρά στο μέρος όπου η φήμη...* »

(d): συνήθως προηγείται μια ρητορική ερώτηση, και ακολουθεί η πρόταση του «αλλά» η οποία ακυρώνει την προηγούμενη και εισάγει μια νέα:

«Μῶν ἡλιαστά; - Μάλλα θάτέρου τρόπου, Ἀριστοφ. Ὀρ.109 *Μήπως είσατε δικαστές από την Ηλιαία; - Όχι, είμαστε το ακριβώς αντίθετο*»

«πῶς οὖν αὐτὸς ὦν τοιοῦτος ἄλλους ἂν ἀσεβεῖς ἢ παρανόμους...ἐποίουν; ἀλλ' ἔπαυσε μὲν τούτων... Ξεν.Ἀπ.ι,2,2 *πώς θα μπορούσε αυτός ο άνθρωπος όντας τέτοιος να κάνει τους άλλους ασεβείς και παράνομους; Αντιθέτως τους σταματούσε από τέτοιες δραστηριότητες...*»

(I,2): «Αντιθετικός - Εξισορροπητικός»: Ο 'αλλά' αντιθέτει και εξισορροπεί την δική του πρόταση με αυτή που προηγείται. Στην κατηγορία αυτήν ο «Αλλά» επιμερίζεται ως εξής:

(I,2,i): Η πρόταση του «αλλά» εξισορροπεί χωρίς να προηγείται ο «μέν», και σημαίνει «όμως»

«σοφὸς σὺ μάντις, ἀλλὰ τὰδικεῖν φιλῶν, Σοφ. Ἄντ. 1059 *είσαι σοφός μάντης, όμως σου αρέσει να αδικείς*»

«λόγους ἀτερπεῖς, ἀλλ' ἀναγκαίους κλύειν, Εὐρ. Ἑλ. 293 *λόγια δυσάρεστα, όμως αναγκαία να τα ακούς*».

(I,2,ii): Η πρόταση του «αλλά» εξισορροπεί έχοντας το «μέν» στην προηγούμενη πρόταση να σημαίνει «όμως»:

«τὰ μὲν ἄλλ' ἐάσω, ἄλλ' ἐπειδὴν τι...Δημ.8,52 και ὅσον αφορά τα υπόλοιπα θα τα παραβλέψω, ὅμως ὅταν κάτι»

«ἢ δ' εὐκλεῆς μὲν ἄλλ' ὅμως ἀπόλλυται, Εὐρ. Ἰππ.47 ἦταν ἀπὸ ἐνδοξῆ γενιά, ὅμως καταστράφηκε»

(I,3): «Αντιθετικός » αλλά όχι «Ασύμβατος» με ὅ,τι προηγείται: Ο 'αλλά' εμφανίζει 'αντίθεση' με τα προηγούμενα, όχι ὅμως 'ασυμβατότητα', και επιμερίζεται ως ακολούθως:

(I,3,i): Η πρόταση του «αλλά» αναστρέφει την απορία ή αμηχανία του συνομιλητή:

«ἀλλ' εἰσόμεθα, μή τι καὶ κατὰσχετον / κρυφῇ καλύπτει καρδίᾳ θυμουμένη, Σοφ. Ἄντ.1253/4 ὅμως θα μάθουμε, μήπως ἔχει βάλει κάτι κρυφά μέσα στην πικραμένη της ψυχῇ». Όταν η Ευρυδίκη πληροφορήθηκε ἀπὸ τον 'Ἀγγελο' την αυτοκτονία του γιου της, αποσύρθηκε στο παλάτι, ὅπου επικρατεῖ ἀκρα ἡσυχία. Ο Κορυφαῖος φοβάται μήπως ἡ ἡσυχία αὐτὴ κρύβει κάτι κακό. Με τον 'αλλά' ο 'Ἀγγελος' περιορίζει τις ανησυχίες του Κορυφαίου.

«—Ἀπαγε τὸν ἵππον ἐξαλίσας οἴκαδε. —Ἀλλ', ὦ μέλ', ἐξήλικας ἐμέ γ' ἐκ τῶν ἐμῶν; Ἀριστοφ. Νεφ.33 —πάρε το ἄλογό σου και πήγαινε στο σπίτι σου. —Για περίμενε, φίλε· με διώχνεις ἀπὸ το σπίτι μου,»

(I,3,ii): Η πρόταση του «αλλά» αναστρέφει την απορία ή αμηχανία του ίδιου του ομιλητή:

«παῦσαι λόγων τῶνδε. ἀλλὰ τί μ' ἐκάλεις, τέκνον; Εὐρ. Ἡλ.1123 σταμάτα να λες τέτοιες κουβέντες. Για ποιὸν λόγο ὅμως με φώναξες ἐδῶ, παιδί μου,». Η Κλυταιμνήστρα λογομαχεί με την Ηλέκτρα, και μόνο μετὰ ἀπὸ αρκετὰ λεπτά ἀπορεῖ και ζητάει να μάθει την αἰτία.

(I,3,iii): Η πρόταση του «αλλά» προκαταλαμβάνει την αντίρρηση του συνομιλητή:

«ἀλλὰ εἴποιτ' ἂν ὅτι...Ζεν. Ἀνάβ. vii,6,16 εσείς ὅμως ἐνδέχεται να πείτε ὅτι... »

«ἀλλὰ, φαίητε ἂν, ἔδει τὰ ἐνέχυρα τότε λαβεῖν, Ζεν. Ἀνάβ. vii,6,23 εσείς ὅμως ἐνδέχεται να ισχυριστείτε ὅτι ἐπρεπε τότε να δεχθεῖτε τις ἐγγυήσεις».

(II) Ο «Αλλά» ΣΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ

(II,1,i): Ο «αλλά» φαινομενικά δέχεται την προηγούμενη ἀποψη, ὅμως κατόπιν διατυπώνει 'ερώτηση' για τη ὀρθότητά της:

«—οὐκ ἔστιν, ὦ Φειδιππίδη, Ζεύς. —Ἀλλὰ τίς; Ἀριστ. Νεφ.827 —Δεν ὑπάρχει, Φειδιππίδη, ο Δίας. —Ὡραία! Και τότε ὅμως τι ὑπάρχει,»

«—ποῖ γῆς; —Ἴδου γῆς. —Ἀλλὰ ποῖ; Ἀριστ. Εἰρ.198 —Σε ποῖο μέρος της γῆς; —Σ' αὐτὴν ἐδῶ την γῆ. —Ναι ὠραία! ἀλλὰ πού;»

(II,1,ii): Ο «αλλά» φαινομενικά δέχεται την προηγούμενη ἀποψη, ὅμως κατόπιν προσφέρει μια δική του λύση εἴτε με καταφατική, ἐρωτηματική ή προστακτική διατύπωση:

«—πατέρα δέ μοι δὸς εἰσιδεῖν. —οὐκ ἂν τύχοις. —ἀλλὰ παρθένους ἀδελφάς, Εὐρ. Φοίν. 615 —ἐπίτρεφέ μου να δω τον πατέρα μου. —Δεν ὑπάρχει τέτοιο ἐνδεχόμενο. —Ὡραία! τότε να δω τις ἀδελφές μου»

«—ἄρᾳ γε...ἔρωτᾷς με, εἴ τι οἶδα πυρετοῦ ἀγαθόν; —Οὐκ ἔγωγ' ... —Ἀλλ' ὀφθαλμίας; —Οὐδὲ τοῦτο. —Ἀλλὰ λιμοῦ...Ζεν. Ἀπομ. iii,8,3 —μήπως με ρωτᾷς αν γνωρίζω κανένα θετικό ἀποτέλεσμα ἀπὸ τον πυρετό; —Ὅχι βέβαια.... —Ὡραία! μήπως τότε ἀπὸ την ἀσθένεια των ματιῶν; —Οὐτε αὐτό. —Ἐχει καλῶς! μήπως τότε ἀπὸ τον λιμό,»

(Π,1,iii): Εδώ εμφανίζεται ο «δ' ἄλλά» με όμοια σημασία, μόνο που αντί για σύνδεσμος λειτουργεί ως επίρρημα:

«ἀποκρινάμενου δὲ τοῦ Ἀγησιλάου ὅτι οὐκ ἂν ποιήσῃ ταῦτα τῶν οἴκοι τελευτῶν, ἔφη (Τιθραύστης),: “Σὺ δ' ἄλλα, ἕως ἂν πύθῃ τὰ παρὰ τῆς πόλεως, μεταχώρησον...εἰς τὴν Φαρναβάζου..”», Ξεν. Ἑλλ.iii,4,26 *ὅταν ο Ἀγησίλαος αποκριθῇκε ὅτι δεν ἦταν δυνατόν να τα κάνει αυτά χωρίς την ἐγκρίση των ἀρχόντων της πατρίδας του, ο Τιθραύστης του εἶπε “Ἐσὺ λοιπόν, ἕως ὅτου πάρεις πληροφορίες ἀπὸ την πατρίδα σου, προχώρησε στην περιοχὴ του Φαρναβάζου...”*»

(Π,1,iv): Ο «ἄλλά» λειτουργεί στο σχῆμα “Υποφορᾶς”. Στο σχῆμα αυτό ο ομιλητὴς παρουσιάζει ‘υποθετικά’ την ἀντίρρηση του συνομιλητῆ – ἀντιδίκου του, και με την χρήση του «ἄλλά» την ἀπορρίπτει:

«τίνα γὰρ καὶ ἀναβιβάσομεν δεησόμενον ὑπὲρ ἑμαυτοῦ; τὸν πατέρα; ἄλλα τέθνηκεν. ἄλλα τοὺς ἀδελφούς; ἄλλα οὐκ εἰσὶ. ἄλλα τοὺς παῖδας; ἄλλα οὐπω γεγέννηνται, Ἀνδ.ι,148 *ποιὸν λοιπόν να ανεβάσω στο βῆμα για να παρακαλέσει για ἐμένα; τον πατέρα μου; Ναι! ὁμως πέθανε. μήπως τα ἀδελφια μου; Ναι! ὁμως δεν ἔχω. μήπως τα παιδιά μου; Ναι! ὁμως δεν ἔχουν ἀκόμη γεννηθεῖν*»

«πῶς χρὴ πρὸς τούτους ῥαδίως πόλεμον ἄρασθαι καὶ τίνι πιστεύσαντας ἀπαρασκεύους ἐπειχθῆναι; πότερον ταῖς ναυσίν; ἀλλ’ ἤσους ἐσμέν....ἄλλα τοῖς χρήμασιν; ἄλλα πολλῶ πλεον ἔτι τούτου ἐλλείπομεν...Θουκ. Ι,80,3-4 *πῶς πρέπει να ξεκινήσουμε τον πόλεμο ἐναντίον ἐκείνων και σε ποιὸ πράγμα δείχνοντας ἐμπιστοσύνη θα τους χτυπήσουμε ἀπροετοίμαστους; μήπως στα πλοία μας; Ναι! ἀλλά εἴμαστε κατώτεροι....Μήπως στα χρήματά μας; Ναι! ἀλλά μας λείπουν ἀρκετά...*»

(Π,2): Ο «ἄλλά» στην προκειμένη περίπτωση εμφανίζεται εἴτε στην ἀπόδοση μιας ὑπόθεσης, εἴτε μετὰ ἀπὸ μία αιτιολογικὴ πρόταση με σκοπὸ να ἀντιπαραβάλλει στην ὑπόθεση / αιτιολογία την ἀποψη της δικῆς του πρότασης:

«εἰ μὴ ἔστι τοῦτο τὸ πάθημα ἡδονῆς ἡττᾶσθαι, ἄλλα τί ποτ’ ἐστίν...; Πλ. Πρωτ.357c *αν αὐτὴ ἡ ἐνέργεια δεν σημαίνει ὅτι μας νικά ἡ ἡδονή, τότε τί τέλος πάντων σημαίνει...*»

«ἐγὼ σφ’ ἀπάξομαι, εἰ μὴ πρὸς οἴκους δυνάμεθα, ἄλλα πρὸς νεκρούς, Εὐρ. Ἑλ.990 *ἐγὼ αὐτὴν θα την πάρω και θα φύγω, αν δεν μπορέσω στο σπίτι μου, τότε στον θάνατο*»

«ἡμεῖς, ἂν μὴ νῦν, ἀλλ’ αὐθὶς ποτε εἰρήνης ἐπιθυμήσομεν, Ξεν. Ἑλλ.vi,3,15 *εμεῖς, αν ὄχι τώρα, τουλάχιστον κάποια στιγμή πάλι θα ἐπιδιώξουμε την εἰρήνη*»

«ἄλλα γὰρ εἰ μήτε ἐκ τῶν ἔργων κατέμαθες ὅτι σοι ἐκ τῆς ψυχῆς φίλος ἦν, ἄλλα τοὺς τῶν στρατιω- τῶν λόγους πάντας κατανόησον, Ξεν. Ἀνάβ.vi,7,43 *αν ὁμως δεν ἔμαθες στην πράξη ὅτι ἦσουν φίλος μου ψυχικά,...τότε ἀκουσε τα ὅλα τα λόγια των στρατιωτῶν*».

(Π,3): Ο «ἄλλά» βρίσκεται στην ἀπόδοση μιας ὑπόθεσης που δεν αναφέρεται, ἀλλά ἐννοεῖται με την ἐκφραση: «τουλάχιστον»:

«κἀκεῖ τὸν Ἄιδην, ὃν μόνον σέβει θεῶν, / αἰτουμένη που τεύξεται τὸ μὴ θανεῖν, / ἥ γινώσεται γοῦν ἄλλα τηνικαῦθ’ ὅτι / πόνος περισσὸς ἐστὶ τὰν Ἄιδου σέβειν, Σοφ. Ἀντ. 777/80 *και ἐκεῖ στον Ἄδη, τον μόνο θεὸ που τιμά, / μιας και το ζητάει θα πετύχει την ἀθανασία, / ἡ τουλάχιστον θα μάθει ὅτι / κρύβεται μεγάλος πόνος ὅταν τιμὰ κανεῖς τον Ἄδη*». Ο «ἄλλά», δηλ. ἡ ἐκφραση «τουλάχιστον», υποκαθιστὰ την ἐλλείπουσα ὑποθετικὴ πρόταση: «... να πετύχει την ἀθανασία, / ἡ [αν δεν την πετύχει και πεθάνει] θα μάθει ὅτι....»

«βούλομαι οὖν αὐτὸν καὶ ἐξ ἐτέρων νόμων περὶ τούτων διδάξαι, ἐάν πως ἄλλα νῦν ἐπὶ τοῦ βήματος παιδευθῇ, Λυσίας,1015 *θέλω τώρα αὐτοῦ του ἀνθρώπου να του μάθω και κάποιους ἄλλους νόμους γι’ αὐτά τα ζητήματα, μήπως με κάποιο τρόπο τουλάχιστον τώρα πάνω στο βῆμα ἀποκτήσει μία παιδεία*». Ο «ἄλλά» υποκαθιστὰ την ἐλλείπουσα ὑποθετικὴ πρόταση, που θα περιμέναμε να ἦταν «...μήπως με κάποιο τρόπο [αν δεν ἔχει μέχρι τώρα ἀποκτήσει παιδεία], τώρα πάνω στο βῆμα ἀποκτήσει μία παιδεία».

«ΙΣ. τί ταῦτ' ἀνιᾶς μ, οὐδέν ὠφελουμένη; / ΑΝ. ἀλγοῦσα μὲν δῆτ' εἰ γελῶ γ' ἐν σοὶ γελῶ. / ΙΣ. τί δῆτ' ἄν ἀλλὰ νῦν σ' ἔτι ὠφελοῖμ' ἐγώ; Σοφ. Ἀντ. 550/2 *ΙΣ. για ποιό λόγο με προσβάλλεις, αφού δεν κερδίζεις τίποτε; / ΑΝ. αν σε περιγελώ, σε περιγελώ πονώντας. / ΙΣ. σε τι λοιπόν τουλάχιστον τώρα θα μπορούσα εγώ να σου φανώ χρήσιμη;», Αντί για: «σε τι λοιπόν [αν εσύ θέλεις] θα μπορούσα εγώ τώρα....».*

(Π,4): Ο «αλλά» βρίσκεται σε προσταγές και προστακτικές με την σημασία του «έμπρός». Πρόκειται για μια χρήση ευρέως διαδεδομένη στην ποίηση, αλλά αρκετά σπάνια στην πεζογραφία, και δη στην ρητορική:

«ἀλλ' ἀκέουσα κάθησο, Α,565 *έμπρός λοιπόν κάθισε και μη μιλάς*»

«ἀλλ' εἶκε καὶ θυμῷ μετάστασιν δίδου, Σοφ. Ἀντ.718 *έμπρός λοιπόν υποχώρησε και φύγε από την οργή σου*»

(Π,5,i): Με τον «αλλά» ξεκινά τον λόγο του αυτός που άκουσε μια απόφαση, και δηλώνει την ευχή του για την πραγματοποίησή της:

«ἀλλ' εὐτοιχοίης, Σοφ.Ο.Τ.1478 *μακάρι να ευτυχήσεις*»

«ἀλλ' ὀλβία τε καὶ ξὺν ὀλβίοις αἰεὶ / γένοιτο, Σ.929/30 *μακάρι να είσαι ευτυχισμένη ανάμεσα σε ευτυχείς*»

(Π,5,ii): Ο «αλλά» βρίσκεται στην μέση της ομιλίας αυτού που άκουσε μια απόφαση, και τώρα εκδηλώνει την ευχή του για την πραγματοποίησή της:

«ἀλλ', ὦ κρατύνων, Ζεῦ,...μὴ λάθοι / σὲ τάν τε σὰν ἀθάνατον αἰὲν ἀρχήν, Σοφ.Ο.Τ.905 *μακάρι λοιπόν, πανίσχυρε....Δία...να μη διαφύγει από εσένα και από την δική σου αθάνατη αιωνίως εξουσία*».

(Π,6): Ο «αλλά» λειτουργεί στους διαλόγους ανάμεσα σε δυο ομιλητές, και εκφράζει την όποια «Συμφωνία» ή «Συγκατάβαση» του δεύτερου στα λόγια ή στις προτάσεις του πρώτου. Όμως αυτή η «Συμφωνία» ή «Συγκατάβαση» έχει κάθε φορά και διαφορετικό περιεχόμενο, το οποίο δηλώνεται με την ξεχωριστά κάθε φορά χρήση του «αλλά». Η ξεχωριστή χρήση επιμερίζεται ως εξής:

(Π,6,i): Ο «αλλά» δείχνει την «Συμφωνία» του δεύτερου ομιλητή πάνω στις προτάσεις – απόψεις του πρώτου ως απολύτως λογική και φυσιολογική. Συνήθως ο πρώτος ομιλητής έχει διατυπώσει τις προτάσεις ή απόψεις του με Προστακτική έγκλιση, ενώ ο δεύτερος εκδηλώνει την «Συμφωνία» του με Οριστική Μέλλοντος ή και Ενεστώτα Οριστικής:

«–καὶ στέργε τὴν γυναῖκα.... –ἀλλ' ὦδε καὶ φρονοῦμεν, Σοφ.Τρ. 486...490 *–φρόντισε αυτήν την γυναίκα.... –Μα και βέβαια έτσι σκέπτομαι*»

«–ὦ δέσποιναι δέομαι τοίνυν ὑμῶν τουτί..... –ἀλλ' ἔσται σοι τοῦτο παρ' ἡμῶν, Ἀριστ.

Νεφ.429,431 *–Κοπέλες, σας παρακαλώ γι' αυτό το πράγμα.... –Μα και βέβαια θα σου γίνει αυτό*»

«–καὶ μοι ἐπίδειξιν αὐτοῦ τούτου ποιήσαι..... –ἀλλὰ ποιήσω, Πλ. Γοργ. 449c *–κάνε μια επίδειξη αυτού του πράγματος..... –φυσικά και θα κάνω*»

«–βούλομαι...σέ...πορεύεσθαι.... –ἀλλὰ πορεύσομαι, Ξεν.Ἀπομ.iii,11,18 *–θέλω...να προχωρήσεις....–φυσικά και θα προχωρήσω*».

(Π,6,i,a): Ο «αλλά» δείχνει ότι η «Συμφωνία» του δεύτερου ομιλητή πάνω στις προτάσεις – απόψεις του πρώτου είναι τόσο λογική και αυτονόητη, ώστε δεν χρειάζεται να εκφραστεί με λόγια, αλλά αρκεί να υπονοηθεί σαν ένα πολύ φυσιολογικό φαινόμενο:

«—δεῖ δὴ νυνὶ σε γενέσθαι/δεινὴν δειλὴν ἀγαθὴν φαύλην σεμνὴν πολὺπτερον..... —ἀλλ' οὐχὶ χαλεδὸν τοῦργον...», Ἀριστ. Λυσ. 1108/12 —*πρέπει τώρα να γίνεις ικανή, φοβισμένη, ευγενής, κακή, σεμνή, πεπειραμένη.... —καθόλου δύσκολο αυτό».*

«ἀλλ' οὐδὲν κωλύει, ὦ Σώκρατες, Πλ. Εὐθύδ. 272c *δεν υπάρχει κανένα εμπόδιο, Σωκράτη»*

«ἀλλ' οὐδὲν τι χαλεποῦ πράγματος ἐπιθυμεῖς, ὦ Ἀλκιβιάδης, Ξεν. Ἀπομ. i,2,42 *μα δεν είναι κάτι δύσκολο αυτό που επιθυμείς, Αλκιβιάδη»*

(Π,6,i,b): Ο «ἀλλά» δείχνει ότι ο πρώτος ομιλητής καλεί τον δεύτερο να εκφράσει την «Συμφωνία» του παίρνοντας τον λόγο και μιλώντας, και ο δεύτερος κάνει αυτό ακριβώς:

«—ἀλλ' ὦ γεραίε, φράζε...../ —ἀλλ' ὦ κρατύνων Οἰδίπους...Σοφ. Ο.Τ.9&14 —*έλα τώρα, γέροντα, πάρε τον λόγο.../ —λοιπόν, πανίσχυρε Οιδίποδα...»*

«—τῆς ῥητορικῆς εἰπέ τίς ποθ' ἡ δύναμις ἐστί, —ἀλλ' ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὦ Σώκρατες, ἐάν...Πλ. Γοργ.460a —*πες μας ποιά είναι η δύναμη της ρητορικής τέχνης, —ωραία λοιπόν, εγώ νομίζω, Σωκράτη, ότι εάν....»*

(Π,6,ii,a): Ο «ἀλλά» δείχνει ότι ο δεύτερος ομιλητής δηλώνει την «Συμφωνία» του με τον πρώτο ασκώντας μια καλοπροαίρετη και ευνοϊκή κριτική στα λόγια εκείνου:

«ἀλλ' ἐς καλὸν σύ τ' εἶπας, Σοφ. Ο.Τ. 78 *ήσουν πολύ εύστοχος»*

«ἀλλ' εὖ λέγεις, Ἀριστ. Ἰππ. 492 *έχεις πολύ δίκιο»*

«ἀλλ' ὦ γενναιότατε, κάλλιστα εἶρηκας, Πλ. Φαῖδρ.235d *καλέ μου άνθρωπε, πολύ σωστά μίλησες»*

(Π,6,ii,b): Ο «ἀλλά» δείχνει ότι ο δεύτερος ομιλητής δηλώνει την «Συμφωνία» του με τον πρώτο χρησιμοποιώντας λέξεις και εκφράσεις που δείχνουν πως ό,τι είπε ο πρώτος ήταν σωστό:

«—ἄρ'...ἐπὶ τὴν οἰκίαν / ἀφίγμεθα ὄντως τοῦ νέου τούτου θεοῦ...; —ἀλλ' ἴσθ' ἐπ' αὐτάς τὰς θύρας ἀφίγμένη...Ἀριστ. Πλ. 95962 —*τελικά...φτάσαμε στο σπίτι αυτού του καινούργιου θεού; —είσαι σίγουρα στην πόρτα του»*

«—ἰώμενος μεῖζον τὸ νόσημα ποιῶ, —ἀλλ' οὕτως ἔχει, Πλ. Πρωτ. 340e —*όσο θεραπεύω το πρόβλημα, τόσο μεγαλύτερο το κάνω, —σίγουρα έτσι ακριβώς είναι»*

«—νομίζουνσιν, ἢ οὐ, οἱ πολλοὶ....αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι;.... —ἀλλ' οἷ γε πολλοὶ νομίζουνσιν οὕτως, Πλ. Γοργ 489a —*νομίζουν οι περισσότεροι ότι το να αδικείς είναι χειρότερο από το να αδικεῖσαι, ἢ όχι; —σίγουρα οι περισσότεροι το νομίζουν».*

(Π,6,iii,a): Ο «ἀλλά» δείχνει ότι ο δεύτερος ομιλητής δεν είναι ούτε πρόθυμος να κάνει ό,τι εισηγήθηκε ο πρώτος, ούτε και συμφωνεῖ με τις προτάσεις του. Παρ' όλα αυτά συναινεί απρόθυμα και διστακτικά:

«ἀλλ' εἰ σεαυτῇ τυγχάνεις δοκοῦσά τι / φρονεῖν, φρονεῖ τοιαῦθ', Σοφ. Ἡλ. 1055/6 *όμως αν συμβαίνει κατά να νομίζεις ότι έχεις μια κάποια γνώμη, έχει αυτήν ακριβώς που έχεις».*

«ἀλλ' εἰ δοκεῖ σοι, στείχε, Σοφ. Ἄντ. *αν τελικά έχεις αυτήν την άποψη, τότε προχώρει»*

«ἀλλ' ἀγαπητὸν καὶ τοῦτο, Πλ. Κρατ. 430a *ας γίνει κι αυτό αποδεκτό»*

(Π,6,iii,b): Ο «ἀλλά» δείχνει ότι ο δεύτερος ομιλητής είναι απρόθυμος να συμφωνήσει σε ό,τι εισηγήθηκε ο πρώτος. Παρ' όλα αυτά όμως δείχνει μια συμπάθεια στα λόγια εκείνου:

«ἀλλ', ὦ μέγιστον ἐκπρέπουσ' εὐψυχία πασῶν γυναικῶν, ἴσθι, τιμιωτάτη....ἔση, Εὐρ. Ἡρακλ. 597 *τέλος πάντων, γυναίκα παντοδύναμη στην ψυχή σου ανάμεσα σ' όλες τις γυναίκες, μάθε ότι θα είσαι η πιο ένδοξη».* Λίγους στίχους πιο πριν η Μακαρία (:αυτή είναι η 'γυναίκα παντοδύναμη')

αποφάσισε να θυσιαστεί, προκειμένου να νικήσει το στράτευμα της πόλεώς της. Ο Ιόλαος ακούγοντάς την είναι φυσικό να διαφωνήσει, όμως τελικά, όσο απρόθυμος κι αν είναι, βλέπει με συμπάθεια την απόφασή της.

«—τέθηθηκε, ἀνδρὸς οὐδενός, θεοῦ δ' ὕπο / —ἀλλ' εὐγενῆς μὲν ὁ κτανών, Σοφ. Φιλ.334/6 — σκοτώθηκε, ὅχι ἀπὸ ἑνὸς ἀνδρα, ἀλλὰ ἀπὸ ἑνὸς θεοῦ / —ὅπως κι ἂν ἔχει ὅμως, αὐτὸς ποὺ τὸν σκότωσε ἦταν ἑνὸς ἐπιφανῆς». Ο Νεοπτόλεμος πληροφορεῖ τον Φιλοκτήτη ὅτι στὴν Τροία σκοτώθηκε ὁ Ἀχιλλέας ἀπὸ τὸ τόξευμα τοῦ Ἀπόλλωνα. Ο Φιλοκτήτης ὅταν ἀπαντᾷ δείχνει τὴν διαφωνία του, ἀλλὰ ἐν μέρει ἀποδέχεται τὴν συμπεριφορά του θεοῦ.

(Π,7): Ο «ἀλλά» δείχνει ὅτι ὁ δεῦτερος ομιλητὴς τεκμηριώνει καὶ ἐκλογικεύει τὴν υπόθεση — πρόταση τοῦ πρώτου ομιλητῆ ἐπιβεβαιώνοντας ὡς 'γεγονός' τὴν υποθετικὰ ἐκπεφρασμένη πρόταση ἐκείνου:

«ΟΙΔ.:—ληστὰς ἔφασκες αὐτὸν ἄνδρας ἐννέπειν.../Εἰ μὲν οὖν ἔτι λέξει τὸν αὐτὸν ἀριθμόν, οὐκ ἐγὼ ἔκτανον.. ΙΟΚ.:—ἀλλ' ὥς φανέν γε τοῦτος ὧδ' ἐπίστασο, Σοφ.Ο.Τ. 842/9 —εἶπες ὅτι αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος κατέθεσε ὅτι ἦταν πολλοὶ οἱ ληστές.../ Ἀν λοιπὸν πάλι καταθέσει τὸν ἴδιο ἀριθμό, τότε δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ δολοφόνος... —μὴν ἀμφιβάλλεις καθόλου, αὐτὴ ἦταν ἡ ὁμολογία του». Ἡ Ιοκάστη ἔχει ἀναφερθεῖ στὴν δολοφονικὴ ἐπίθεση ποὺ δέχθηκε πρὶν χρόνια ὁ Λαῖος, καὶ κυρίως στὴν μαρτυρία τοῦ μόνου διασωθέντος τότε Θηβαίου βοσκού ὅτι οἱ δράστες ἦταν πολλοὶ (λησταί,716). Ο Οιδ. ἔχει ζητήσει τὴν ἐκ νέου κατάθεση τοῦ βοσκού, γι' αὐτὸ καὶ ἀναφέρει ὅτι: '...Ἀν λοιπὸν πάλι καταθέσει τὸν ἴδιο ἀριθμό,..'. Ο «ἀλλά» δείχνει τὴν διάθεση τῆς Ιοκ. νὰ τεκμηριώσῃ καὶ νὰ ἐκλογικεύσῃ τὴν υπόθεση — ἀποψη τοῦ Οιδ.

«ΤΕΙ.:—εἴπερ τί γ' ἔστι τῆς ἀληθείας σθένος, / ΟΙΔ.:—Ἄλλ' ἔστι, πλὴν σοί, Σοφ. Ο.Τ. 369/70 — ἀν βέβαια ἡ ἀλήθεια ἔχει κάποια δύναμη, / —Φυσικά καὶ ἔχει, ἐσὺ εἶσαι ποὺ δὲν ἔχεις (:δύναμη)». Ο Τειρ. πιέστηκε ἀπὸ τὸν Οιδ. νὰ ἀποκαλύψῃ τὸν δολοφόνου τοῦ Λαΐου. Μετὰ τὴν ἀρνήση τοῦ Τειρ., ὁ Οιδ. τὸν ἀπειλεῖ με βαριά τιμωρία, κι ἐκεῖνος ἐπικαλεῖται τὴν δύναμη τῆς ἀληθείας υποστηρίζοντας ὅτι: 'ἀν βέβαια....'. Ο Οιδ. μπορεῖ νὰ μὴ συμφωνεῖ με τὸ ἐπιχείρημα τοῦ Τειρ., ὁμῶς χρησιμοποιεῖ τὸν «ἀλλά» γιὰ νὰ ἐκλογικεύσῃ τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ καὶ νὰ τὸ ἀντιστρέψῃ ἔτσι, ὥστε νὰ στραφῇ ἐναντίον τοῦ Τειρ.

«—εἰ μέμνησαι..., —ἀλλὰ μέμνημαι, Πλ. Κρατ.433a».

(Π,8): Ο «ἀλλά» σε πολλοὺς 'λόγους' οἱ ὁποῖοι ἐκφωνοῦνται ἀπὸ τοὺς ομιλητὲς, εἶναι ἡ ἐναρκτήρια λέξη, καὶ γι' αὐτὸ λογίζεται ὡς 'Εναρκτικός'. Υποδιαιρεῖται σε ξεχωριστὲς περιπτώσεις ἀνάλογα με τὸ τι ἔχει προηγηθεῖ:

(Π,8,i): Ο «ἀλλά» ὡς 'Εναρκτικός' ομιλίας δηλώνει τὴν 'Ἀντίθεση' ἐκείνου ποὺ ξεκινᾷ μιὰ ομιλία, με ὅ,τι ἔχει προηγουμένως λεχθεῖ:

«ἀλλὰ πρῶτον μὲν μνησθήσομαι....Ξεν.Ἑλλ.ii,3,35 Σε ἀντίθεση με τὸν προηγούμενο ομιλητῆ ἀρχικὰ θὰ θυμηθῶ». Ἐχει προηγηθεῖ ἡ ομιλία τοῦ Κριτία, στὴν ὁποῖαν ὁ Θηραμένης διατυπώνει πολλές ἀντιρρήσεις.

«ἀλλὰ οἶμαι μὲν σέ, ὦ Φαρνάβαζε, εἰδέναι ὅτι...Ξεν.Ἑλλ.iv,1,34 Ἀντιθέτως ἐγὼ πιστεύω, Φαρνάβαζε, ὅτι ἐσὺ γνωρίζεις πολὺ καλὰ ὅτι...»

(Π,8,ii): Ο «ἀλλά» ὡς 'Εναρκτικός' ομιλίας δηλώνει τὴν 'Ἀποδοχή' ἐκείνου ποὺ ξεκινᾷ τὴν ομιλία, σε μιὰ πρόσκληση ποὺ τοῦ ἐγίνε νὰ μιλήσῃ:

«ἀλλὰ καὶ ταῦτα μὲν δὴ πάντες ἐπιστάμεθα...Ξεν.Ἀν.iii,1,35 Ωραία λοιπὸν! Ὅλα αὐτὰ ὅλοι ἐμεῖς τα γνωρίζουμε πολὺ καλὰ». Εἰς αὐτὸν τὸν λόγο νὰ μιλήσῃ ὁ Ξεν. μετὰ ἀπὸ πρόσκληση τοῦ ἱερώνυμου.

«ἀλλ' οἶμαι μὲν, ἔφη, ὦ Κῦρε... Ξεν.Κυρ.ii,3,5 *Ωραία λοιπόν! Εγὼ πιστεύω, Κύρε,...*». Εδώ παίρνει τον λόγο ο Χρυσάντας ύστερα από πρόσκληση του Κύρου να μιλήσει όποιος θέλει επί του συγκεκριμένου θέματος.

(Π,8,iii): Ο «ἄλλά» ως 'Εναρκτικός' ομιλίας δηλώνει την 'Αποδοχή' εκείνου που ξεκινά την ομιλία να μιλήσει, χωρίς να έχει βέβαια προσκληθεί για κάτι τέτοιο:

«ἄλλὰ πρόσθεν μὲν, ὦ Ξενοφῶν, τοσοῦτον μόνον σὲ ἐγὼ ἐγίγνωσκον, Ξεν. Ἀν.iii,1,45 *Εγὼ πάντως, Ξενοφῶν, στο παρελθόν τόσο λίγο σε γνώριζα*». Ο Χειρίσοφος παίρνει τον λόγο μόνος του και μιλάει.

«ἀλλ' ἐγὼ σοὶ μὲν καὶ τότε ὑπεσχόμην...τιμωρήσειν, Ξεν. Κυρ.v,2,8 *εγὼ πάντως και τότε σου υποσχέθηκα ὅτι θα σε τιμωρήσω*»

(Π,9): Ο «ἄλλά» λειτουργεί ως 'Εξελικτικός', με την έννοια ότι ανάμεσα σε δυο ομιλητές ο ένας εκ των δυο τον χρησιμοποιεί συνεχίσει την ομιλία του η οποία διεκόπη από τον άλλον:

«Σ.: –οὐκοῦν καὶ ἀγαθοί τε καὶ ἡμεροὶ ἔσονται; Γ.: –σφόδρα γε. Σ.: –ἀλλ' οὐ φιλέλληνες; Πλ.Πολιτεία 470e Σ.: –δεν θα εἶναι λοιπόν και δικοί μας οι πολίτες γενναίοι και πράοι; Γ.: –πᾶρα πολύ. Σ.: –Ωραία! τότε ὅμως δεν θα εἶναι και φιλέλληνες;». Ο Σωκρ. εκφράζει μια άποψη. Πάνω σ' αυτήν παρεμβάλλεται ο Γλαύκων, και μετά ο Σωκ. ξαναπαίρνοντας τον λόγο συνεχίζει το πνεύμα της ομιλίας του από εκεί που διεκόπη, και εδώ βρίσκεται η έννοια της 'εξελίξεως' που προσφέρει ο «ἄλλά».

«Ο Σωκρ. θέτει το πρόβλημα της ουσίας του δικαίου εἴς ἀδίκου. Ο συνομιλητής του εκφράζει μία άποψη, και πάνω σ' αυτήν ο Σωκρ. συνεχίζει... Σ.: –οὐκοῦν καὶ ἐν Πέρσαις; Ετ.: –καὶ ἐν Πέρσαις. Σ.: –ἀλλὰ αἰεὶ δῆπου; Σ.: –ἀρα λοιπόν η ἴδια αντίληψη επικρατεῖ και στους Πέρσες; Ετ.: –βεβαίως και στους Πέρσες. Σ.: –ναι, αλλά συνεχώς;». Ο Σωκ. έχει εκφράσει την απορία 'αν η άποψη που έχει εκφράσει ο Γλαύκων ισχύει και στους Πέρσες. Ο Γλ. απαντά καταφατικά. Τότε ο Σωκ. συνεχίζοντας (εδώ βρίσκεται η 'εξελικτικότητα' του «ἄλλά») διατυπώνει μια επόμενη απορία'.

Σε κάποιες περιπτώσεις η χρήση του συγκεκριμένου «ἄλλά» δεν γίνεται την διπλή εναλλαγή των ομιλητών, όπως πιο πάνω, αλλά μόνο με μία: κάποιος διατυπώνει μία άποψη, και αμέσως μετά ο επόμενος συνεχίζει πάνω στην ίδια ακριβώς λογική την δική του ομιλία:

«Χ.α –τι ησυχία εἶναι αὐτὴ ἐμπρός στο παλάτι; Γιατί δεν ακούγονται ομιλίες στο παλάτι του Ἀδμήτου; Χ.β: ἀλλ' οὐδὲ φίλων πέλας ἐστ' οὐδεῖς, Εὐρ. Ἀлк.77/80 Χ.β: *ἔχεις δίκιο, γιατί εδώ γύρω δεν υπάρχει και κανένας φίλος τους*». Η πρώτη ομάδα του χορού (Χ.α) διατυπώνει δυο ερωτήματα πάνω στην παράξενη ησυχία που επικρατεῖ στο παλάτι. Η άλλη ομάδα του χορού (Χ.β) φαίνεται ότι συμφωνεί με τον προβληματισμό της πρώτης και απλώς συνεχίζει πάνω στην ίδια λογική (: ἔχεις δίκιο).

(ΠΙ) Ο «Ἀλλά» ΣΕ ΕΙΔΙΚΗ ΘΕΣΗ

(ΠΙ): Στην κατηγορία αυτήν βρίσκουμε τον «ἄλλά» να είναι μεν 'Αντιθετικός' με αρκετά ισχυρή σημασία, αλλά αντί να βρίσκεται στην αρχή των προτάσεων, ακολουθεῖ. Αυτό συμβαίνει στην περίπτωση όπου προηγείται μια προσφώνηση, ή ένα ὅρκος:

«Δικ.: ὦ Λάμαχ' ἥρως, ἀλλὰ συγγνώμην ἔχε,/εἰ πτωχὸς ὢν εἶπόν τι κάστωμυλάμην, Ἀρ. Ἀχαρ.579/80 *Γενναίε μου Λάμαχε, παρ' ὅλα αυτά συγχώρεσε με, αν ὄντας ἀμόρφωτος φλυαρώ*». Αντί για: «ἀλλ', ὦ Λάμαχ' ἥρως, συγγνώμην ἔχε...»

«ΑΝΤ.: ὦ ξένοι / αἰδόφρονες, ἀλλ' ἐπεὶ / γεραὸν πατέρα τόνδ' ἐμὸν / οὐκ ἀνέταλατ', Σοφ. Ο.Κ.238 *σεβαστοί μου ξένοι, μας και τον γέροντα πατέρα μου δεν τον δεχτήκατε*». Αντί για: «ἀλλ', ὦ ξένοι αἰδόφρονες, ἐπεὶ γεραὸν πατέρα»

«—δύο δραχμὰς μισθὸν τελεῖς; —Μὰ Δί', ἀλλ' ἔλαττον, Ἄρ. Βάτ. 174 —πληρώνεις μισθὸ δύο δραχμὰς; —μα τον Δία, ἀντιθέτως λιγότερο». Αντί για «—ἀλλά, μὰ Δί', ἔλαττον»

(IV) Ο «Ἀλλά» ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕ ἈΛΛΑ ΜΟΡΙΑ - ΣΥΝΔΕΣΜΟΥΣ

Ο «ἄλλά» συνδυάζεται με μόρια ή συνδέσμους τα οποία βρίσκονται μετά απ' αυτόν, και είναι τα εξής: «οὐδέ», «ἤ», «ἥ», «οὐ μὴν ἄλλά», «οὐ μέντοι ἄλλά», «οὐ γὰρ ἄλλά».

(IV,1): Ο «ἄλλά οὐδέ»:

«ὁ δὲ κρινόμενος τῶν μὲν εἰς σωτηρίαν φερόντων ἄλλ' οὐδ' ὅ,τιοῦν πάρεστιν ἔχων, Δημ. xxv,5 *αὐτὸς που τώρα δικάζεται, απ' αυτά που οδηγούν στην σωτηρία ὅμως ούτε το παραμικρό δεν βρίσκεται εδώ έχοντάς το*». Η αντίθεση εντοπίζεται ανάμεσα στο «κρινόμενος» και στο «ἄλλ' οὐδ' ὅ,τιοῦν ...τῶν φερόντων».

«ὕπερ δὲ Φωκέων καὶ Θεσπιῶν ἢ ὧν οὗτος ἀπήγγειλλε πρὸς ὑμᾶς, ἀλλ' οὐδὲ μικρόν <ἐστί>, Δημ.19,37 *για τους Φωκείς και τους Θεσπιείς ή για όσα αυτός ανακοίνωνε σε εσάς, αντιθέτως ούτε η παραμικρή κουβέντα δεν υπάρχει*», δηλ. ενώ έχει μιλήσει για τόσα άλλα πράγματα, γι' αυτά τα τρία δεν έχει πει τίποτε.

(IV,2,i): Ο «ἄλλά ἤ» με την σημασία του «εκτός από — παρὰ μόνο»: απαντά μετά από προτάσεις αποφαιτικές, ή από ερωτήσεις στις οποίες αναμένεται αρνητική απάντηση. Και στις δυο αυτές προτάσεις περιέχεται μια έννοια συγκρίσεως. Με τον συγκεκριμένο «ἄλλ' ἤ» ξεκινούν συντακτικά δυο μορφές προτάσεων: (a) εκείνες που είναι ανεξάρτητες από την προηγούμενη με την οποίαν ο «ἄλλ' ἤ» αντιπαραβάλλεται, και (b) εκείνες οι οποίες αποτελούν συνέχεια της προηγούμενης με την οποίαν ο «ἄλλ' ἤ» αντιπαραβάλλεται:

(a) «οὔτε γὰρ αὐτὸς ὄργανα χρήματα ἐκεκτήμην, ὥστε μανθάνειν, οὔτε ἄλλος πώποτε μοι παρέσχε τὰ ἑαυτοῦ διοικεῖν ἄλλ' ἢ σὺ νυνὶ ἐθέλεις παρέχειν, Ξεν. Οἰκ.2,3 *οὔτε εγώ ο ίδιος είχα ποτέ περιουσιακά στοιχεία, ὥστε να μάθω, ούτε κάποιος ἄλλος ποτέ μου εμπιστεύτηκε τα δικά του να τα ρυθμίσω, εκτός από εσένα που θέλεις να μου τα δώσεις*». Ο «ἄλλ' ἤ» ακολουθεί μετά από ἄρνηση, και εισάγει μία πρόταση ανεξάρτητη από την προηγούμενη· επίσης προηγείται η έννοια της σύγκρισης στο «οὔτε ἄλλος πώποτε».

(b) «ὥστε μηδὲν ἄλλο δοκεῖν εἶναι ἀληθὲς ἄλλ' ἢ τὸ σωματοειδές, Πλ. Φαίδ. 81b *με αποτέλεσμά κανένα ἄλλο να μη φαίνεται ὅτι εἶναι ἀλήθεια εκτός από εκείνο που καταλαμβάνει χώρο*». Ο «ἄλλ' ἤ» ακολουθεί μετά από ἄρνηση, και εισάγει μία έκφραση εξαρτημένη από την προηγούμενη· επίσης προηγείται η έννοια της σύγκρισης στο «μηδὲν ἄλλο».

«τίνα ἄλλον ἔχουσι λόγον βοηθοῦντες ἐμοὶ ἄλλ' ἢ τὸν ὀρθὸν καὶ τὸν δίκαιον; Πλ. Ἀπ.34b *γιατί ποιά ἄλλη αἰτία ἔχουν όταν στέκονται δίπλα μου εκτός από την ἀλήθεια και την δικαιοσύνη*». Ο «ἄλλ' ἤ» ακολουθεί μετά από ἄρνηση, και εισάγει μία πρόταση ανεξάρτητη από την προηγούμενη· επίσης προηγείται η έννοια της σύγκρισης στο «τίνα ἄλλο...λόγον».

(IV,2,ii): Ο «ἄλλά ἤ» με την σημασία του «εκτός από — παρὰ μόνο»: απαντά μετά από προτάσεις αποφαιτικές, ή από ερωτήσεις στις οποίες αναμένεται αρνητική απάντηση. Και στις δυο αυτές προτάσεις δεν περιέχεται καμία έννοια συγκρίσεως. Με τον «ἄλλ' ἤ» ξεκινούν συντακτικά δυο μορφές προτάσεων: (a) εκείνες που είναι ανεξάρτητες από την προηγούμενη με την οποίαν ο «ἄλλ' ἤ» αντιπαρα-

βάλλεται, και (b) εκείνες οι οποίες αποτελούν συνέχεια της προηγούμενης με την οποίαν ο «άλλ' ἢ» αντιπαραβάλλεται:

- (a) «οὐδ' ὅ,τιοῦν καινὸν ἔσται ὑμῖν ἀλλ' ἢ οὐχ ὁ αὐτὸς ἄρξει ὑμῶν ὅσπερ καὶ πρότερον, Ξεν. Κύρ. iv,4,10 *τίποτε το πρωτόγνωρο δεν πρόκειται να συμβεί σε εσάς εκτός του ότι δεν θα σας εξουσιάζει ο ίδιος άνθρωπος, ο οποίος ήταν και στο παρελθόν*». Ο «άλλ' ἢ» ακολουθεί μετά από άρνηση, και εισάγει μία πρόταση ανεξάρτητη από την προηγούμενη· δεν προηγείται καμία η έννοια σύγκρισης.
- (b) «ξυγκαλέσαντες Κερκυραίους εἶπον...μηδετέρους δέχεσθαι ἀλλ' ἢ μιᾶ νηὶ ἡσυχάζοντας, Θουκ. iii,71, 1 *συγκέντρωσαν όλους τους Κερκυραίους και πρότειναν...να μη δέχονται κανένα από τους δυο εκτός από ένα πλοίο υπό την προϋπόθεση ότι δεν θα προκαλούν*». Ο «άλλ' ἢ» ακολουθεί μετά από άρνηση, και εισάγει μία έκφραση εξαρτημένη από την προηγούμενη· επίσης δεν προηγείται καμία έννοια σύγκρισης.
- «γῆ μὲν οὐκ ἦν ἀλλ' ἢ χωρίδιον μικρόν, Λυσ. xix,28 *χώρος δεν υπήρχε εκτός από μια πολύ μικρή περιοχή*». Ο «άλλ' ἢ» ακολουθεί μετά από άρνηση, και εισάγει μία έκφραση εξαρτημένη από την προηγούμενη· επίσης δεν προηγείται καμία έννοια σύγκρισης.

(IV,3,i): Ο «ἀλλά ἢ» εκφράζει μια αντίρρηση με ερωτηματικό τρόπο. Βρίσκεται στην αρχή μιας ερωτηματικής προτάσεως:

- «ἀλλ' ἢ δόλον τίν', ὦ ξεν', ἀμφί μοι πλέκεις; Ἀγ.Χοηφ. 220 *στάσου όμως ξένε, ποιά απάτη στήνεις γύρω μου;*»
- «ἀλλ' ἢ μέμνηας, ὦ τάλαινα, κάπὶ τοῖς / σαυτῆς κακοῖσι κάπὶ τοῖς ἑμοῖς γελᾶς; Σοφ. Ἠλ.879/80 *δύστυχη γυναίκα για περίμενε, έχεις τρελαθεί και γι' αυτό γελάς με τα δικά σου και με τα δικά μου βάσανα;*»

(IV,3,ii): Ο «ἀλλά ἢ» εκφράζει μια αντίρρηση με ερωτηματικό τρόπο. Βρίσκεται μετά από εκφράσεις προσφωνήσεων ή αποστροφής σε κάποιο πρόσωπο:

- «πῶς εἶπας; ἀλλ' ἢ καὶ σοφὸς λέληθας ὦν; Εὐρ. Ἀлк. 68 *πώς μιλάς έτσι; ξέχασες μήπως ότι έχεις πνευματικές ικανότητες;*»

(IV,4,i): Ο «οὐ μὴν ἀλλά» ενδέχεται να ερμηνεύεται με την λογική ότι μετά το «οὐ μὴν» εννοείται το ρήμα της προηγούμενης προτάσεως:

- «ὁ ἵππος πίπτει εἰς γόνατα, καὶ οὐ μικροῦ κάκεῖνον ἐξετραχήλισεν· οὐ μὴν ἀλλὰ ἐπέμεινε ὁ Κῦρος μόλις πῶς, Ξεν. Κύρ. i,4,8 *το άλογο έπεσε στα γόνατά του, και σχεδόν τον πέταξε εκείνον από την θέση του· όμως ο Κύρος αντιστάθηκε κατά κάποιο τρόπο*». Η έκφραση του «οὐ μὴν ἀλλά» λειτουργεί ως εξής: «οὐ μὴν <ἐξετραχήλίσεν>, ἀλλὰ ἐπέμεινε ὁ Κῦρος... όμως τελικά δεν τον έριξε από την θέση του, αλλά ο Κύρος αντιστάθηκε...».

(IV,4,ii): Αν ο «οὐ μὴν ἀλλά» δεν μπορεί να διαιρεθεί και να εννοηθεί ένα προηγούμενο ρήμα, τότε παρεμβάλλεται ένα μη προϋπάρχον ρήμα, αλλά λογικά εκπορευόμενο από την προηγούμενη συνάφεια λόγου:

- «καὶ περὶ παντὸς νόμου...ταῦτόν τοῦτ' ἂν αἰροίμην. οὐ μὴν ἀλλὰ που καὶ Κλεινία τῷδ' ἀρέσκειν δεῖ τὰ νῦν νομοθετούμενα, Πλ. Νόμ. 722a *και όσον αφορά όλους τους νόμους...την ίδια ακριβώς διαδικασία θα ακολουθούσα. Σε κάθε περίπτωση όμως και στον Κλεινία πρέπει να αρέσουν οι νόμοι*». Το πνεύμα του λόγου είναι πως *‘δεν πρόκειται να φτιάξω κανένα νόμο, ο οποίος να μην αρέσει στον Κλεινία’*. Με βάση αυτό το πνεύμα η έκφραση «οὐ μὴν ἀλλά» διαιρείται ως εξής: «οὐ μὴν [αἰρήσομαι νόμον καθ' ἑαυτόν], ἀλλὰ που καὶ Κλεινία... δεν πρόκειται όμως να διαλέξω εγώ ένα νόμο σύμφωνα με την δική μου αντίληψη, αλλά αντιθέτως και στον Κλεινία....».

«διὸ δέδοικα μὴ καὶ περὶ ἐμὲ συμβῆ τι τοιοῦτον. οὐ μὴν ἀλλ' αἰροῦμαι βοηθῆσαι τῷ ταῦτόν ἐμοί τε καὶ πολλοῖς πεπονθότι, Ἴσοκρ. xxi,75 γι' αὐτὸ φοβάμαι μήπως καὶ σε μένα συμβεῖ κάτι παρόμοιο. Σε κάθε περίπτωση ὅμως ἐπιλέγω νὰ βοηθήσω αὐτόν που ἔχει πάθει τὰ ἴδια με ἐμένα καὶ με πολλοὺς ἄλλους». Ἡ ἐκφραση μπορεῖ νὰ διαιρεθεῖ ὡς ἐξῆς: «οὐ μὴν [παρορῶ], ἀλλ' αἰροῦμαι... ὅμως δεν ἀδιαφορῶ, ἀντιθέτως ἐπιλέγω...»

(IV,4,iii): Ὁ οὐ μὴν ἀλλά» στον Δημοσθένη (καὶ στον Ἀριστοτέλη) λειτουργεῖ ὡς ἐκφραση ἐπιχειρήματος *a fortiori*, δηλ. προηγείται μία σκέψη καὶ ἀμέσως μετὰ ὁ «οὐ μὴν ἀλλά» ἀρνεῖται 'υποκριτικά' αὐτὴν τὴν σκέψη, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ βάλει στὴν θέση τῆς μία ἀκόμη ἰσχυρότερη. Πρόχειρα θὰ ἔλεγα ὅτι ἐν προκειμένῳ σημαίνει «καὶ δεν εἶναι μόνο αὐτό, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον»:

«ὅτι μὲν δήπουθεν οὐθ' ὅσι' οὐτ' ἀνεκτὰ λέγουσιν οὐθ' ὑμῖν ἀσφαλῆ, δηλὸν ἐστὶ ἅπασι, οὐ μὴν ἀλλ' ἐναντία συμβαίνει ταῖς κατηγορίαις ἅς Διοπείθους κατηγοροῦσι, Δημ.viii,8 ὅτι λοιπὸν σίγουρα ὅσα ἰσχυρίζονται αὐτοὶ δεν εἶναι οὔτε σωστά οὔτε ἀποδεκτά οὔτε καὶ βοηθητικά σε ἐσάς, αὐτό εἶναι φανερό σε ὅλους, καὶ ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον συμβαίνει ὅλα αὐτὰ νὰ εἶναι σε πλήρη ἀντίθεση με τὶς κατηγορίες που ἀποδίδουν στον Διοπείθη». Ἀνάμεσα στον «οὐ μὴν ἀλλά» παρεμβάλλεται ἡ ἐκφραση «οὐ μὴν [ταῦτα μόνον εἰσὶ], ἀλλὰ ἐναντία...».

«μεμαρτύρηται μὲν δὴ καὶ ἐν ἀρχῇ μοι τοῦ λόγου πρὸς ὑμᾶς ὡς ἀπεδήμουν, ὅτε τούτοις αἱ πρὸς ἀλλήλους ἐγίγνοντο διαφοραί· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἐγκλήματος τούτου δηλὸν ἐστὶ. Δημ.xxxvii,23 ἔχει ἀποδειχθεῖ ἤδη ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ομιλίας μου σε ἐσάς ὅτι δεν βρῖσκόμεν στην πόλιν ὅταν ξέσπασε ἡ διαφορὰ μετὰξὺ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων· δεν εἶναι ὅμως μόνο αὐτό, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ με βάση τὴν ἴδια τὴν καταγγελία αὐτό εἶναι φανερό».

(IV,4,iv): Ὁ οὐ μὴν ἀλλά» στὴν κατηγορία αὐτὴν μοιάζει με τὸν προηγούμενο, καθὼς ὁ ομιλητὴς διατυπώνει μία ἀποψη καὶ ἀμέσως μετὰ τὴν ἀρνεῖται, γιὰ νὰ προσθέσει ἓνα υποθετικὸ λόγο, προκειμένου νὰ κάνει τὸ ἐπιχείρημά του ἀκόμη πιο ἰσχυρό. Ἡ λογικὴ του φόρμα στα ν.ε. ἀντιστοιχεῖ με τὴν ἐκφραση λόγου «Θεωρῶ ὅτι το $a = \beta$. Ὅμως το a δεν εἶναι β μόνο γιὰτὶ το λέω ἐγώ (οὐ μὴν), ἀλλὰ ἐπίσης (ἀλλά) ἀν το a δεν ἦταν β , τότε...», καὶ φυσικά ἡ ἀπόδοση οδηγεῖ τὴν σκέψη σε ἓνα ἀποκλεισμό:

«δίκαιον μὲν εἶναι νομίζω κατὰγειν τὸν Ῥοδίων δῆμον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰ μὴ δίκαιον ἦν...προσῆκιν οἶμαι παραινεῖν κατὰγειν, Δημ.xv,28 θεωρῶ ὅτι εἶναι δίκαιο νὰ ἀποκαταστήσουμε τὸ δημοκρατικὸ πολίτευμα στὴν Ῥόδο. Δεν εἶναι ὅμως μόνο ἡ προσωπικὴ μου γνώμη, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἀν δεν ἦταν δίκαιο....πιστεύω ὅτι ἀρμόζει νὰ τοὺς παρακινήσουμε νὰ το ἀποκαταστήσουν»

«ἐγὼ δ' οἶομαι μὲν οὐχὶ λέγειν αὐτὸν ἀληθῆ, μᾶλλον δ' οἶδα σαφῶς· οὐ μὴν ἀλλ' εἰ τοῦτο τοιοῦτο ἐστὶ τὰ μάλιστα, ὁ νόμος δὲ λέγει τάναντία, Δημ. xxi,6 ἐγὼ πιστεύω ὅτι αὐτὸς λέει ψέματα, ἢ μᾶλλον εἶμαι ἀπόλυτα σίγουρος γι' αὐτό. Ὅμως δεν εἶναι μόνο το τι πιστεύω ἐγώ, ἀλλὰ ἀν ἡ κατάσταση εἶναι ὅπως τὴν λέει ἐκεῖνος, ὅμως ὁ νόμος υποστηρίζει τὰ ἀντίθετα»

(IV,5): Ὁ «οὐ μὲντοι ἀλλά» εἶναι σχεδὸν ὁμοῖος με τὸν «οὐ μὴν ἀλλά», ἀλλὰ πολὺ πιο σπάνιος στα κείμενα: «ὦ ἐδόκει μὲν καὶ ἄμεινον εἶναι πρὸς τοὺς Ἀργεῖους μᾶλλον χωρεῖν, οὐ μὲντοι ἀλλὰ φρονήματι φιλονικῶν ἠναντιοῦτο, Θουκ.v,43,2 αὐτὸς εἶχε τὴν γνώμη πὼς ἦταν καλύτερο νὰ προχωρήσουν στὴν μεριά τῶν Ἀργείων, καὶ δεν σταματοῦσε μόνο σ' αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἐξέφραζε ἐντονες ἀντιρροήσεις ἀντιπαρτιθέμενος με ἐπιχειρήματα»

(V): Ὁ «οὐ γὰρ ἀλλά»: «ὄχι γιὰ κανένα ἄλλο λόγο, ἀλλὰ διότι...»:

«μὴ σκῶπτέ μ', ὦ ἀδελφ'· οὐ γὰρ ἀλλ' ἔχω κακῶς, Ἀριστ. Βάτρ.58 μὴ με κοροϊδεύεις, φίλε μου· ὄχι γιὰ κανένα ἄλλο λόγο, ἀλλὰ γιὰτὶ εἶμαι σε μία ἀσχημὴ κατάσταση»

«φέρει δὴ ταχέως αὐτ'· οὐ γὰρ ἀλλὰ πειστέον, Ἀριστ. Βάτρ.498 *έλα και δώσε μου τα αυτά· όχι για κανένα άλλο λόγο, αλλά γιατί πρέπει να υπακούσω*».

«οὐ μὴν τι φεύγω γ', οὐδέ σ' εἰ θανεῖν χρεῶν / σῴσασαν· οὐ γὰρ ἀλλ' ἀνὴρ μὲν ἐκ δόμων / θανῶν ποθεινός, τὰ δὲ γυναικὸς ἀσθενῇ, Εὐρ. Ι.Τ.1003/5 *δεν το εγκαταλείπω αυτό, ούτε κι αν πρέπει για να σε σώσω να πεθάνω εγώ η ίδια· όχι για κανένα άλλο λόγο, αλλά διότι ένας άνδρας πεθάνει μακριά από το σπίτι του, όλοι τον αναζητούν, ενώ η γυναίκα είναι σε άσχημη θέση*».